

Budai szemtanu Budavár 1686-i ostromáról

Jiczhok ben Selaomao ben Moise
Rabbi — Budai Siratója

Copyright by Budai Napló.

II.

Mielőtt a tudós Rabbi Sirató Dalá-nak szövegét folytatnánk, szükséges, hogy a budai zsidóságról és a törökséghez való viszonyukról mondjunk el egyetmást, ami a *Megillah*, illetőleg a továbbiak megértésére nélkülözhetetlen.

Mindenekelőtt azt kell hangsúlyoznunk, hogy a „zsidó“ szó a „*Jéhudim*“ szóból származik és „Jéhuda Törzse fiát“ jelenti, tehát nem azt, hogy milyen hitet vall. „*Jésroéloim*“ viszont azt jelenti, hogy „Az Úr Népe fia“: ez jelenti a hitvallást. Igen sok „Mózes-hitű“ vagyis „*Jésroéloim*“ volt a középkori Budán, aki nem Jéhoda törzsbeli volt. Ilyenek voltak azok a középkori „*Szombatos*“ magyarok is, akik Budán laktak, ámde nem voltak „*Jéhudimok*“, vagyis zsidók, hanem mózes-hitű magyar törzsi jésroeliták voltak.

Ezek a budai magyar jésroeliták nem tartoztak a „Király Úr vagyonát“ alkotó zsidók közé, magas méltóságokat viseltek, magyar Nemesemberek voltak. Nem igaz, hogy csak kazártörzsbéliek voltak közöttük. Az sem igaz, hogy itt Magyarországon lettek mózeshi-

tűek, hanem az az igaz, hogy bizánci görög érdek volt, hogy a 8. századi, mohamedán hitre térő magyar tömegek ellensúlyozására minél több magyar legyen mózes-hitű. A bizánci diplomácia mózes-hitű hittérítést folytatott a magyarság között, mely Hunyadi Mátyás koráig — magas főméltóságokban is — megőrizte jésroélim hitét. Roncsaik az erdélyi „*Szombatosok*“.

Jésmoéloim-nak a mozlemhitűt, Mohamed prófétának hívőit hívták a magyarországi jésroeliták. Nem igaz, hogy ezek csak bugárok vagyis bulgárok voltak. Akadt közöttük igen sok magyar, kun, jász, böszörmény, bessenyő, tatár, sőt „alföldi“ vagyis *poloveci* az *palóc* is. Akadt közöttük *arabs* is, akiket magyarul *szerecsenyek* (sarracenus) vagy *muronynak* (Maurus, mór) hívtak. Ezek mind *mozlemek*: Mohamed követői voltak.

Jésroelitákat és jésroelitákat külön bírálta el a korai középkori magyar élet: a jésroelitákat türte, mert közöttük igen sok Szombatos magyar volt, akik *Rumisztáni hitet*, vagyis „római hitet“ nem vallottak. A mozlem hitű magyarok — főleg a nagy emberek — keleti és spanyolföldön levő arabs mozlem főoskolákat is látogatták. Volt külön magyarországi *jésmoélita* törvény és *jésroélita* törvény. A jésmoélita mohamedánusokat törvényeink üldözték, a jésroelitákat nem. A 13. század végétől kezdődik meg a két feleke-

zet tervszerű összekeverése. Az eredmény az lett, hogy a mohamedán hitű magyarság eltűnt. Velük együtt tűnnek el a 13. századtól a *Buddhát hívő* magyarok is, hamarabb, mint (a buddhizmus egy hajtasábt mutató) Sámánhívő magyarok is.

A Hódoltság előtt Budán már csak jehudatörzsbeli, zsidó nemzetiségű izráeliták éltek a budai Szombathelyen: Szombatos magyar már nem igen élt Budán 1526 táján. Nem igaz, hogy a „*Bécsi Kapu*“ neve *Szombat-kapu* lett volna, hanem az az igaz, hogy magyarul ennek *Szombathely Kapuja*, helyesebben a *Szombathelyi Tornya Kapuja* volt a neve. Ez is úgy igaz, hogy ez a Torony a külön fallal kerített budai Szombathelynek olyan Tornya volt, mely az egész *Pestihegyi Új Város Hely: Peshegyújvárasa*, vagyis *Budavára tornya* is volt. A Szombathely olyan nemzetiségi fertály volt, melyet külső ellenség ellen a Szombathely lakói tartoztak megvédeni: a budai Szombathelyi Mózes-hívőknek falvédő kötelezettségük volt.

Ez döntően fontos a továbbiakra nézve. Mert ahogyan a budai *tájcsok* (Theutonici) a *Tájcsok Fertályát* (a Szentháromság-utcat), a *Flándorok Fertályát* a budai latinok: *flándorok*, vagyis *flammandok*, taljánok és *panyorok*, vagyis spanyolok védték a középkorban, úgy a török is alattvalónak tekin-

tett mindenkit, aki Budun falain belül lakott: akár magyar, akár zsidó, akár boszna, akár perzsa, örmény, afgán volt. Tehát ha ostromra került a sor, akkor mind kiállott a falra: Katolikus Boszna a maga fertálya falára, mózes-hitű zsidó a maga falára.

Ezért vett részt a budai mózes-hitű török alattvaló zsidó Buda védelmében — mint látni fogjuk — 1684-ben is, 1686-ban is. Ez az oka annak a *koncolásnak*, mely 1686 szeptember 2-án folyt le a budai Szombathelyen: a Ghettóban.

A budai jésroelitákat a jésroelitákkal, mózes-hitűeket Mohammed követőivel már csak azért is összekeverte a Budát ostromló rengeteg idegen hadasnép, mert a *mozlemhitű* török alattvaló (lett légyen renegát magyar, perzsa, örmény, kurd, arabs vagy néger) *veres fez* köré csavarta turbánját, a katolikus török alattvaló (arhanás vagyis albán, rác deli vagy horvát bekjár, avagy boszna) *fehér fezt* hordott, a mózes-hitű török alattvaló *kék fezt* hordott. Sötétben minden fez egyforma: főleg 1686-ban.

Ezenkívül a budai táborban elterjedt az a hír, hogy a *Ghetto pincéiben rengeteg a kincs!* Ez lett a koncolás oka. Ezt itt azért mondtuk el, hogy a következőkben — ahol az események már rohanak és drámaiak — ne mi beszéljünk, hanem a *Megillah* maga.